

О.І. ДУТЧАК,

кандидат історичних наук, доцент
кафедри організації туризму та
управління соціокультурною діяльністю
Інституту туризму ДВНЗ
«Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕТНОТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ ТА СЛОВАЧЧИНИ)

У час тотальних глобалізаційних трансформацій все більше країн світу серед чільних завдань власного розвитку визначають збереження історико-культурної спадщини і організації етнічного туризму. Вивчення накопиченого світового досвіду є особливо важливим для розвитку етнотуризму України.

Розвиток етнотуризму в Польщі знаходиться на доволі високому рівні. Основою розвитку етнотуризму там є численні етнографічні парки та музеї, куди спрямовані більшість етнотурів:

Кашубський етнографічний парк ім. Теодори і Ісидора Гульговських в місцевості Вдзидзе-Кішевске – це найстаріший польський музей під відкритим небом, який знайомить відвідувачів з культурою та фольклором етносу кашубів. На території парку знаходиться 45 дерев'яних будівель – пам'яток народного зодчества XVII–XIX ст. [7].

Великопольський етнографічний парк – це унікальний скансен, що знаходиться у Ледніцькому ландшафтному парку. Тут експонується реконструкція великопольського села та шляхетської садиби. Експозиція парку-музею складається з 50 об'єктів XVII–XIX ст. У музеї представлені житлові будинки та виробничі сільськогосподарські приміщення [5].

Музей мазовецького села знаходиться в адміністративних межах м. Серпц Мазовецького воєводства. Скансен розташовується на березі р. Серпеніца. Музей займає площу розміром 60,5 га. Він експонує різноманітні об'єкти дерев'яного зодчества, предмети матеріальної сільської культури, поширює інформацію про народні звичаї та проводить різноманітні етнографічні заходи. Частина музею площею близько 35 га призначена для рекреаційних цілей відвідувачів і складається з галявини і будівлі XVIII ст., в якій знаходиться ресторан і сувенірний магазин [7].

Курпювський скансен ім. Адама Чентніка в м. Новогруд Підляського воєводства – це другий найстаріший музей під відкритим небом в Польщі. У даний час на території музею знаходяться 34 об'єкти, які представляють барвистий фольклор польських народностей ловічів та курпів [5].

Оравський етнографічний парк знаходиться в с. Зубжіца-Гурна Новотаргського повіту Малопольського воєводства. У музеї представлені об'єкти дерев'яного зодчества, матеріальні предмети культурного і релігійного життя пастухів-волохів [7].

Музей народної архітектури в м. Сянок – це найбільший музей під відкритим небом в Польщі та третій за площею у Європі, на території якого зосереджено найцінніші пам'ятки дерев'яного зодчества Підкарпаття, у тому числі різні типи хат і церков. Музей поділений на сектори, що присвячені різним етнографічним групам. На 38 га розташовано більше 150 об'єктів дерев'яної архітектури з багатими матеріалами з Лемківщини, Бойківщини й Посяння, є також чимало українського матеріалу [5].

Крім того, на розвитку етнотуризму в Польщі сприяють численні фестивалі етнографічного напрямку. Фестивалі в Польщі проходять не один рік і вже мають свої власні традиції та специфіку організації.

Міжнародний фестиваль гірських земель (м. Закопане). У головне місто польських Татр з'їжджаються танцювальні ансамблі та музичні колективи з усіх куточків країни. Однією з найбільших атракцій регіону є живий гірський фольклор: поєднання польської, словацької, мадярської та балканської культур з елементами карпатських цивілізацій [2].

Одним з найдавніших та наймасовіших у Європі є фестиваль «Тиждень Бескидської культури». У фестивалі беруть участь понад 100 фольклорних колективів, які представляють оригінальне багатство народної музики, танців та співів, ритуали та звичаї, виробів народних умільців. Щороку фестиваль відвідують близько 200 тис. гостей. Фестиваль відвідують представники з різних країн Європи, Азії та Південної Америки [7].

Фестиваль єврейської культури в Кракові – це один з найбільших фестивалів у Східній Європі, присвячений єврейській культурі та мистецтву. Програма фестивалю традиційно включає концерти різних музичних ансамблів клезмерської народної музики з різних країн світу, театральні постановки, освітні курси, цикли лекцій про основи іудаїзму, наукові семінари та кінопокази тощо [2].

З липня 1997 р. в містечку Цехоцінек проводиться Фестиваль пісні та культури ромів, що є найбільшим етнофестивалем циганської культури в Європі [2].

Особливі умови для розвитку етнотуризму склалися в Словаччині, оскільки в цій країні доволі різноманітний етнічний склад населення (особливо в східній частині держави): словаки складають 86 %, угорці – 10 %, роми (цигани) – 2,3 %, українці – близько 1 %, інші – 8,8 % тощо [6, с. 7].

Основою розвитку етнотуризму Словаччини є етнографічні музеї та скансени, етнокультурні свята та фестивалі. Найвідомішими етнографічними музеями на території Словаччини є:

Любовнянський скансен являє собою зібрання кращих зразків словацької народної архітектури: житлових будинків, господарських будівель і сезонних

будов, що були перевезені з регіонів гірського Спіша і Шаріш на спеціально обладнану територію [4].

Музей водяних млинів в м. Коларово, поблизу м. Комарно – це унікальний скансен, який знаходиться на лоні практично недоторканої мальовничої природи. Музей розташований на півострові, який огинають річки Малий Дунай і Вах. Тут можна побачити збережених представників флори і фауни заплавлених лісів, а найцікавішим об'єктом є земляний вал «гради світу» (XV ст.), і один з найбільших європейських дерев'яних мостів завдовжки 86 м. [3].

Музей словацького села, що знаходиться в Ягодніцькому гаї поблизу м. Мартін, є найбільшою відкритою експозицією словацького зодчества. На території музею площею 15,5 га знаходиться 145 об'єктів побутового, господарського, громадського і релігійного значення [4].

Музей народної архітектури на території Бардейовського курорту був першим музеєм традиційної архітектури, відкритим у Словаччині. Він експонує народне зодчество словаків і русинів [4].

Шарішський музей в м. Бардейов – є одним з найбільших в Словаччині. Штучно-історичні та природні колекції музею належать до найцінніших у Словаччині. Музей володіє спеціальною експозицією ікон східного обряду [4].

Музей кисуцького села, який знаходиться поблизу с. Нова Бистрица. Експозиція скансену включає в себе житлові будинки та господарські споруди, 2 млини, цегельну каплицю та паб. Частиною музею є також вузькоколійна залізниця. Експонати скансену демонструють не тільки архітектуру, а й культуру та спосіб життя в регіоні Кисуце в період другої половини XIX – першої половини XX ст. [4].

Музей ліптовського села був заснований в 1991 р. с. Прібиліна для збереження автентичної сільської архітектури округи Ліптовський Мікулаш [3].

Особливим етнокультурним потенціалом для розвитку туризму на території Словаччини володіють різноманітні етнофестивалі. Найвідомішими з них такі:

Фольклорний фестиваль у с. Виходна в окрузі Ліптовський Міклош – це найстаріший і найбільший серед словацьких фольклорних фестивалів. У ньому беруть участь близько 1400 осіб. У рамках фестивалю проходить своєрідний «парад» народних словацьких костюмів [1].

Міжнародне свято фольклору і традиційної народної культури «Під галявиною», який в липні проходить в м. Детва – центрі одного із найбільш унікальних фольклорних регіонів Словаччини. Фестиваль зустрічає близько 1500 учасників. Серед атракцій фестивалю – ярмарок ремесел, школа гри на фуюрі (традиційний словацький музичний інструмент) [1].

Ярмарок ремесел в м. Кежмарок проходить щороку в липні. На даний захід з'їжджаються народні майстри з усієї Східної Європи. Родзинками фестивалю є костюмовані ходи та виставка картин під відкритим небом [1].

Ондрейський ярмарок – це найбільший етнофестивальний захід м. Брезно, що є невід'ємною частиною цього міста та його центральної історичної площі. На цьому свої вироби пропонують народні умільці, проходять виступи

фольклорних колективів, відвідувачів пригощають домашніми традиційними словацькими стравами [1].

На основі вище наведеного можна зробити наступні висновки. Основу розвитку етнотуризму у Польщі та Словаччині становлять численні етнографічні скансени, музеї та музейні комплекси, а також фольклорні свята та фестивалі, що приваблюють велику кількість відвідувачів, як в межах країни, так і з-за кордону. Основними напрямками діяльності етнографічних музеїв виступає експонування артефактів автентичної матеріальної культури та проведення різноманітних етнографічних заходів. Довготривалі традиції проведення фестивалів та інших заходів етнографічної тематики, високий рівень матеріально-технічного, фондового та інфраструктурного забезпечення музеїв сприяє залученню зростаючої кількості відвідувачів.

Список використаних джерел:

1. Festivaly na Slovensku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ehhuu.ru/tag/festivali-slovakii>.
2. Фестивалі та свята у Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ostarbeiter.vn.ua/festivali-polska.html>.
3. Múzeá na Slovensku [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wikiwand.com/cs/Kategorie:Muzea_na_Slovensku
4. Skanzeny na Slovensku [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://Na-slovensku-po-slovensky-126713709150>.
5. Skanseny w Polsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sk.wikipedia.org/wiki>.
6. Sopoliga M. Ukrajinci na Slovensku: Etnokulturne tradicie z aspektu osidlenia, ludovej architektury a byvania / M. Sopoliga. – Komarno : Dunajska Streda, 2002. – 174 s.
7. Turystyka sentymentalna w Polsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mfiles.pl/pl/index.php/Turystyka_sentymentalna.